

Observatoriul este de două ori în săptămână, miercuri și sâmbătă.

Prețurile

pentru Sibiu pe 1 anu întregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimisu cu post'a în lăintrulu monarchiei pe 1 anu întregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — În străinatate pe 1 anu 10 fl. séu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. séu 11 franci; — numeri singuratici se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu și literariu.

Ori-ce inserate, se platescu pe serie séu linia, cu litere merunte garmondu, la prim'a publicare câte 7 cr., la adou'a și a trei'a câte 6 cr. v. a. și preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu. Prenumeratiunile se potu face în modulu celu mai usioru prin assemnatiunile postei statului, adresate de a dreptulu la Redactiunea Diariului Observatoriulu în Sibiu.

Nr. 88.

Sibiu, 3/15 Novembre 1879.

Anulu II.

Celu mai nou scandalu din diet'a Ungariei.

D'abea s'au deschis usile dietei unguresi din B.-Pest'a și scandalurile s'au și începutu.

În ședinți'a din 7 l. c. deputatulu br. Dionisie Pazmandy au adresatu d. ministru de finanție comitele Julius Szapary următoarea interpelețiune:

1. Este adevăratu, că d. ministru de finanție în Octombrie a. c. — era nu în decursulu lunii lui Septembrie — au vendutu în persóna la cass'a de schimb din locu a lui Waizenkorn și fii, obligatiuni rurale în valóre nominala de 11,600 fl. v. a.?

2. Este adevăratu, că totu d. ministru de finanție a mai vendutu încă în decursulu lunii lui Octombrie la banc'a de escomptu unguresca de aici din strad'a Dorothea, astfelu de charthii de creditu, relativu la care densulu a pus în perspectiva o prolongatiune a terminulu de amortisare, prin espunerea sa de motive facutu în 28 Oct. a. c.?

3. Are d. ministru de finanție cunoscintiă despre aceea, că mai multi membri din famili'a sa, au lasatu se fia vendute valori de aceeași categoria, în același tempu și în sume mari?

4. Cum pôte d. ministru de finanție se înpace aceste fapte cu pozițiunea sa oficiala și cu deobligamentulu seu de a pastrá secretulu?

La aceste întrebări ministrulu de finanție comitele Julius Szapary respunde:

Onorata casa! Pracs'a parlamentara și usulu ce s'au stabilitu la noi aducu cu sine, că membrii guvernulu se răspunda dela loculu acesta pentru acele fapte séu neregularitati, cari s'au comisu în cerculu loru de activitate oficiala. Din respectu fatia cu camer'a deputatiloru și în urm'a simțiului meu de datorintia, mi'am ținutu totu-deauna de datoria a răspunde pentru astfelu de fapte. O facu acésta și cu ocasiunea acésta, declarandu înainte onor. case, că eu n'am comisu nici o faptă, din care s'ar potea deduce, că eu asiu fi abusatu de pozițiunea mea oficiala, séu că o asiu fi explotatu în favorulu meu, și de aceea me rogu de onor. casa, că se ia la cunoscintiă acestu răspunsu alu meu.

Onor. d. deputatu au atinsu înse și alte lucruri, care sunt de caracter privatu. Acestea sunt acuma de mai multe dile și din mai multe parti venturate în pressa. Tocmai pe bas'a decla-

ratiuniloru facute din mai multe parti s'ar fi potutu informá ori și cine și prin urmăre și ori care membru ale acestei case, despre starea lucrulu, precum și déca în casulu acesta s'au comisu vreo faptă condamnabila séu nu.

La o întrebare, ce se referesce la o cestiune de natura privata, asiu potea afirmá, că nu sunt de locu deobligatu a răspunde dela loculu acesta. Dar' mergu mai departe și dicu, că pentru tóte câte s'au publicatu în cestiunea acésta din partea mea, iau răspunderea. Totu ce trece înse preste acelea, me vediu silitu a le declará de neadeverate, precum o am facutu și până acuma. Relativu deci la acele întrebări eu nu mai răspundu nimicu dela loculu acesta, ci declaru, că sunt aplecatu a dá răspunsu în persóna dlui deputatu care a pus întrebările, cu tóta promptitudinea și sinceritatea.

În câtu privesce însusi răspunsulu meu datu la întrebarea facutu, me rogu de onor. casa, că se ilu ia spre cunoscintiă.

Dupa acestu palidu și scuitu răspunsu alu ministrulu de finanție, interpeleantele declara că: densulu au consideratu cestiunea cu totulu din altu punctu de vedere și si-au cugetatu că, déca lucrulu nu va fi desaprobatu în modu categoricu, autoritatea guvernulu și a majoritati va fi sdruncinata. Dar' déca ministrulu de finanție și majoritatea considera acésta de o cestiune privata, apoi nu va mai vorbi nici elu despre acestu lucru, ci constatandu acésta, va luá răspunsulu la cunoscintiă, de și nu este multumitu cu elu. — Majoritatea camerei deputatiloru, pre langa care se mai adaosera și câțiva deputati din opozițiune, au luat răspunsulu ministrulu de finanție la cunoscintiă și au trecut la ordinea dilei.

În aceeași di înse bar. D. Pazmandy publicá în „Magyarország“ o declarațiune, prin care cu date autentice confirma adevărule acuzatiloru pe care le îndreptase asupra ministrulu Szapary și pe cari ministrulu nu numai că nu le au potutu negá, dar' în declarațiunile publicate prin diariile gubernamentale le constata și densulu că esistente.

Pentru că apoi se-si salvé die onórea sa personala de cavaleru și magnatu, ministrulu de finanție au provocatu la duelu pe bar. Pazmandy, ai carui secundanti dupa ce au primitu declarațiunile ulterioare ale provocatoriulu, au înpacatu conflictulu în modu

pacificu. Vorb'a romanulu: nici cépa n'au mancatu nici gur'a nu le mirósa.

Asia se esplica și se aplica în Ungari'a responsabilitatea ministeriala.

Revista politica.

Sibiu, 14 Novembre st. n. 1879.

În cercurile parlamentare din Vien'a, precum și în press'a austriaca se discuta cu mai multa violentia decâtu consecența logica, proiectulu de lege pentru ficsarea contingentulu anualu alu armatei de linia permanenta. La încheierea fatalulu dualismu, contingentulu acela s'au fostu ficsatu pe 10 ani înainte, la enorm'a cifra de 800.000.

Acésta cifra a fostu conbatuta din capulu loculu de către toti acei patrioti, cari prevedeau și prediceau, că acelu „budgetu de feru“ alu armatei va ruiná finanțiile monarchiei. În punctulu acesta, trebuie se recunóscemu că unu meritu necontestabilu alu nemtiloru centralisti, de a se fi opusu și a fi conbatutu din respoteri budgetulu ministrulu de resbelu atátu în Reichsrath câtu și în delegatiuni, și a fi pretinsu de repetiteori reducerea cifrei armatei permanente dela 800.000 la 600.000.

Dar' opozițiunea loru și a întregi monarhii a fostu în desiertu, pentru că gratia politicei continentale și a politicei esterne inaugurate, urmata și acuma lasata mostenire de către fostulu ministru de esterne comitele Andrassy, monarhi'a austro-ungara se afla într'o astfelu de situațiune fatala, în câtu ea acuma nu isi pôte reduce armat'a permanenta, fara că se nu abdica la rangulu ei de potere mare, și fara că se nu se espuna pericolulu, de a fi surprinsa de către marile evenimente ce se prepara în Orientu.

Sunt și nemtii centralisti prea convinși despre acestu adevăru fatalu, știu și ei prea bine că aliant'a germano-austriaca au fostu și este posibilă numai, déca Austro-Ungari'a va dispune în totu momentulu și la tóta bun'a cerere de o potere armata corespunditoare celei prusso-germane. Déca ei totusi continua a conbata proiectulu de lege alu guvernulu austriacu, apoi o facu acésta mai multu numai din punctu de vedere alu tacticei parlamentare, pentru că se póta resturná cabinetulu actualu de coalitiune alu comitelui Taaffe.

Foisiór'a „Observatoriulu“.

Femelele.

De: Juliu Pederzani.

Traducere de: J. G. Baritiu.

IV. Consórtea unei vietie.

Pe mésa în solitar'a mi camera de studiatu stá deschisa antic'a și sant'a carte a biblii.

Si eu citescu într'o limba sublima cuvintele: „Cine se afla în posesiunea unei femei, acest'a este mai nobilu cá celu mai pretiosu margaritariu. La o astfelu de femeie pôte spéra anim'a barbatulu. Ea 'i oferesce amoru și nu'lu supera în tóta viéti'a sa. Ea este coron'a lui.“

Si eu imi preambulu privirile preste pamentulu intinsu. Ce spectacolu! Vediu în Orientu o céta de fiintie nefericite, lipsite de lumina și de libertate, petrecându'si visatórele loru dile în suferintié, închise în scunde și obscurele chilli ale unui seraiu. Vediu aceste fiintie femeiesci nu de a drépt'a unui barbatu care „spérea într'ens'a.“ O vediu jucându la peciórele lui. O jucaria, pre care o a cumperat'o odata și pre care astadi o despretiuesce.

Soci'a orientalei nelibera și lipsita de dreptu, nu este consórtea ci sclav'a domnulu seu, nu a barbatulu seu.

Ea trebuie se cersiésca pentru fiacare privire, pentru fiacare semnu alu amorulu seu și a se luptá cu mai multe altele din seculu ei în jalusia fara finitu.

Femeia a orientelu, unde D-dieu ne permite noue peregrini pamenteni a gustá celu mai lungu și mai fericitu visu, eu te cautu cá pre unu „margaritariu“ mai pretiosu cá ori care altulu și aflu o flóre desfoiéta și vesteda de granata, caduuta în pulbere!

Te cautu cá pre o coróna a unui barbatu și aflu numai unu vasu de lutu acoperitu cu coloru strigátore. Oriente, tu esti până în diu'a de astadi marele și întredeschisulu mormentu alu tuturoru femeiloru!

Si'mi întorcu privirile spre apusu, ale cărui tieri sunt adumbrite prin înfloritele crengé ale cristianismulu.

În tíer'a culturai și a civilisatiunei, unde sublimele idei morale ale religiunei crestine adie prin legile de statu si civile.

Acolo aflu femeile stimate și protegiate de a adrept'a barbatulu, pre care si l'au alesu din liber'a vointia, care o a castigat'o prin petire fidele.

Femei'a apusana este: „consórtea unei vietie,“ prim'a si ultim'a fericire a barbatulu.

Braçiale unei mame l'a strénsu la peptulu ei la începutulu vietiei lui, în braçiale-unei femeie elu isi termina viéti'a pamentésca. Femeiei Orientelu i este permis a traí numai, pana cându este frumósa și înflorinda.

Mai în tóta diu'a se arunca sute de femei înbetranite, sub rótele carulu lui Jagernath, care trece încetu preste corpurile lor. Dorulu de mórte le arunca sub nimicitórele róte ale carulu, acelu doru de mórte, care le scapa de o viéti'a fóméi și a rusinei.

Femei'a apuséna privesce liniscita în faci'a be-tranetiloru sale, fiindcă ea se afla în posesiunea unei frumusetie spirituale ce nu vestediesce niciodata și prin acésta amoru unu barbatu.

Intr'un'a de dile ea a disu barbatulu cuvintele sacrei scripture: „Poporulu teu va fi și poporulu meu, D-dieulu teu vá fi și D-dieulu meu“ și 'i a urmatu în viéti'a lui, pre care elu o crease pentru dens'a.

Elu iubesc pre acésta femeia inteligenta din totu sufletulu și cu tóta sinceritatea. Fiindcă déca amoru a coprinsu pe unu barbatu, apoi elu 'i imple tóta fiinti'a sa, asemenea unui valú de sânge și nu se termina de câtu numai cu viéti'a lui. Elu iubesc numai unde 'i se dá ocasiune a se aretá în deplin'a sa amabilitate și demnitate de barbatu.

Ea iubesc pe consciulu vietiei sale, din totu sufletulu și cu tóta sinceritatea.

Fiindcă tóta fericirea unui omu se coprinde în intimitatea, care unesc două anime nobile. Amoru adevăratu este o minune, care nu ne mai uimesce, fiindcă se întempla în fiacare di.

Viéti'a se începe numai din diu'a în care iubimu. Dela diu'a acésta ar trebui se se numere tóte suvenirele.

A fi iubit insemnédiá, câtu a fi întielesu, bine cuventatu, consolatu și fericitu.

A fi iubit insemnédiá a amblá pe căile lumesci cu unu conductoru protectoru, care inlaturéza toti spiniu din cale.

A fi iubit insemnédiá a possede unu coperisiu în timpu de furtuna, unu asilu în lupt'a vietiei. Ceriulu se întinde mai seninu și cu unu azuru mai intinsu, valulu are mai multu sunetu și mai multa claritate, sórele straluce mai splendidu și cantarea paseriloru este mai dulce.

Ferice de barbatulu, care dupace l'au amágitu tóte idealurile sale, si-a mai pastratu credinti'a în acea femeia pe care o numesc a sa. Acésta credintiá este, care ilu consolédiá chiar' în desastrele sale.

Forti'a lui este redicata prin linistitul farmecu alu femeiei și nemarginitu de ferice vá fi — viitoriulu seu.

Elu esclama cu acelu principu la privirea inelului seu de casatoria: afara de acésta nu esista altu amoru.

Vai de barbatulu, care si-a pierdutu credinti'a în intensitatea amorulu și a fidelitati sale.

Elu este bolnavu de spiritulu.

Care nu pôte dice cu Schiller: Credu în realitatea unui amoru adevăratu și desintersetu. Sunt pierdutu déca elu nu ar esistá, atunci asiu desperá de Dumnedieire, de immortalitate și de virtute. Nu'mi mai remane alta proba pentru sperantiá, déca asiu încetá a mai crede în amoru. Unu spiritulu ce se iubesc numai pe sine, este unu atomu plutitoriu în nemarginitulu spaciulu.

Nefericitu barbatulu, care nu mai este în stare se ofere socii sale decâtu numai subsistenti'a; decâtu numai cenusi'a unei áime consumate și stinse.

(Va urmá.)

Pentru că în Constituțiunea militară a monarhiei se se p^ota face vre-o modificare esențială, se cere o majoritate de două treimi. Această majoritate se cere chiar și pentru cazul de a se vota puru și simplu statu quo ante alu contingentului anualu pentru armat^a permanentă, pe diece ani înainte. Cabinetulu actualu nu dispune înse în camer^a deputatiloru decâtu numai de o majoritate de 18 voturi, era în senatu partid^a gubernamentală se afla în minoritate.

Positiunea cabinetului Taaffe este deci foarte critică și dificilă, și ea devine cu atât mai apăsătoare, de orecă comitele Taaffe cându a fostu în sarcinatu cu formarea cabinetului de coalițiune, au luat strictulu angajamentu față cu cor^on^a și de partid^a militară, de a face cu ajutorulu boemiloru, că parlamentulu austriacu se primescă nestirbită și se votedie pe alti dieci ani înainte, cifr^a de 800.000 a contingentului actualu alu armatei permanente. Nemtii centralisti sunt înse decisi a face din cestiunea această o cestiune de încredere față cu cabinetulu Taaffe, și nu voru seⁱ votedie proiectulu care se afla acuma în desbaterea secțiuniloru.

Pentru casulu acela, cându cabinetulu Taaffe nu va fi în stare seⁱ împlinescă angajamentulu luat față cu cor^on^a, va demisionă și precum anunția de^jă foile ofici^ose, gubernulu va fi concediatu comitelui Hohenwart, Clam-Martinitz și Dr. Smolka, cari formand unu cabinetu de rezistență, voru dissolve nu numai Reichsrathulu actualu, dar['] și dietele provinciale și apoi, voru caută a isi creă prin faim^osele candidaturi ministeriale, după modelulu prussianu alu principelui de Bismark și a epigonului seu C. Tisza, o majoritate complesantă și flexibilă. Viitoriulu celu mai de aproape ne va probă, deca atunci comitele Hohenwart va fi mai fericitu, decâtu cum a fostu în scurtulu intervalu alu gubernareⁱ sale din anul 1871.

Deca situațiunea din Vien^a n[']are nimicu altu înbucuratoru și incuragiatoru pentru noi romanii de cătu aceea, că lavin^a reacțiunei anti-dualistice s[']a pus în miscare, apoi cu atât mai intristătoare sunt scandalele politice, care sunt érași la ordinea dilei în diet^a Ungariei. În articolulu nostru primu de astadi, cetitorii nostri se voru informă despre celu mai pr^ospetu scandalu ce av^u locu în ședintⁱ^a din 7 I. c. în dieta. În urm^a acelui scandalu, ministrulu de finanțe comitele Szapáry si-au retrasu ambele sale proiecte, relative la prelungirea termenului de amortisare a obligatiuniloru rurale și ale dieciuelei viiloru. Nu pușinu au contribuitu la această și remonstrările foarte seriose, ale creditoriloru externi ai statului magiaru.

Unu altu scandalu au avutu locu totu în diet^a ungur^escă între deputatulu Irány și ministrulu-presedinte C. Tisza cu ocașiunea votarei civilistei regelui Ungariei, dela care numitulu deputatu kossuthianu a pretinsu, că se se tocmeșcă cu ministru seu magiaru asupra civilistei sale, și se mai scada ceva din ea în favorulu nefericitului seu regatu.

La ordinea dilei în dieta se afla acuma de trei dile proiectulu de lege asupra administrațiunei Bosniei și a Hertiegovinei, care este calulu de bătălia favoritu alu opozițiunei. De trei dile urm^ediă și va mai dură încă o adevărată inundatiune de discursuri și declamațiuni pro și contra, pentru că apoi în fine, fideli deputati ai puternicului și „liberalului“ C. Tisza seⁱ votedie totu ce va vrea densulu.

Cunoscutulu autoru germanu J. C. Bluntschli făc^undu critic^a și combatendu maximele politice ale lui Machiavelli dice: „O doctrina de prudentia, care este indiferentă față cu moral^a, nu mai merita a fi numită politică, de orecă ea convine mai bine pentru o c^etă de banditi séu pentru o societate de hoti, decâtu pentru unu statu.“*)

Amu fi foarte curiosi se aflam^u parerea celebrului autoru germanu, asupra incarnatului machiavellismu, care se cultiva și infloresce atât de frumos în patri^a lui Deák, alui Szecseny și alui Petöfi, sub actualulu gubernu liberalu.

Precum aflam^u din scirile ultime venite din București, d. ministru-presedinte J. Brateanu si-au retrasu demisiunea, în urm^a staruintiloru A. S. R. Carolu și a colegiloru sei. Sesiunea extraordinară a camerelor^u s[']a mai prelungitu pe optu dile

*) Vedi J. C. Bluntschli: „Geschichte des allgemeinen Staatsrechtes und der Politik“. München 1864, pag. 11 al. 2 la fine, unde se dice: „Eine sittlich-indifferente Klugheitslehre verdient nicht mehr den Namen der Politik, da sie eher noch für eine Räuberbande oder eine Diebsgenossenschaft als für den Stat passt.“

și se sper^ediă, că în restempulu acesta, atât de multu combatut^a rescumperare a cailoru ferate va fi votată după proiectulu gubernului romanu.

Transilvania.

— Sibiu. (Trei ședintie ale comitetului Asociațiunei transilvane pentru literatur^a și cultur^a poporului romanu.) Conformu statutelor, acestu comitetu are se tina ședintie ordinare în fiecare luna, martie după 1-a st. n.; asta-data înse s[']au tinutu trei ședintie una după alta, adică în 31 Oct., 1 și 4 Nov. lungi și migal^ose, f^ora înse că se dea de capateiu la t^ote agendele căteⁱ stă de înainte. Cele mai multe decisiuni luate de cătra adunarea generală dela Seghisi^or^a, avea se fia executate; preste 110 de petitiuni și suplice așteptă se fia resolve; partea cea mai mare din acelea coprindea cereri de stipendie (burse) și ajut^orie pentru industriari. Din t^ote agendele acestui comitetu noi nu cun^oscemu nici-unele mai delicate și înpreunate cu atâtea greutăți în resolvirea lor, precum sunt petitiunile de natur^a acestora. Procesele verbali luate în respectivele ședintie au se confirmă această asertiune a n^oștră, indata-ce se voru publică în Anali; dara neasemenatu mai bine s[']ar potea informă ori-cine din lectur^a și studiarea toturor suplicelor. La o mica bursa de 70 fl. concurgu 14 studenți gimnastici. Cele 5 ajut^orie modeste de căte 20 fl. votate pentru industriari le ceru 21 de sodali.

La cele 24 de ajut^orie mititele de căte 12 fl. al^ergă până la terminu, din diverse parti ale țierei vreo 65 de baiati invetiacei dela diverse profesii; mai vinu și alții după terminu, plang^undu și vaietandu-se ei, parintii sau tutorii, că n[']au știutu nimicu, că nu citescu nici „Telegrafu“, nici „Gazeta“, nici „Observatoriu“, că-ci n[']au de unde și nici pop[']a lor nu t^{ine} „Uisiguri“, că se le spuna ce stă în ele (adecă publicarea regulată a concurselor).

Acum pas['] de alege din toti acestia pe cei mai demni, judecati nu numai după testimoniile lor de invetiatura, ci și după starea materiale a parintiloru, după înpreg^uririi familiare adesea nespuse de grele, alteori delicate, gingasie, demne de t^otă atentiunea și crutiarea. Ici unu studentu fiu de preotu, înse orfanu de tata și de mama; c^olea alti cinci, tineri buni, ai caror parinti se afla în vi^etia, au înse căte 9—12 prunci; mai dincolo acelea veduve nefericite, remase cu căte 3—4 prunci, cu avere foarte scadⁱntă, sau cu o pensiu, pe langă care nu p^ote nici trai și nici a mori, și érași în alte parti studenți dela vreo universitate, în anulu alu treilea ori alu patruea, unde parintii n[']u mai pot^u ajut^o f^ora ruin^a sigură și definitivă a familiei, mai alesu cându alti 2—3 fii încă se afla pe la școle inferioare și o fiică e tocma acuma se se marite. În fine multimea acelor baiati de sateni, economi bunicei, cu proprietate de căte 10—15 jugere (pog^one), cari începura se cun^oșcă și se prev^ediă, că dacă mosi^or^a s[']ar înparti vreodată între 5—6 prunci ai lor, acestia ar veni în pericolu de a cad^e la proletariatu; de aceea ei isi dau pre căte unulu sau doi baiati la profesii; dara de unde se plătescă taxele la corporatiuni și se[']lu înbrace până ce ilu va află „maisterulu“ demnu de a[']lu înbracă elu.

Acestea și alte înpreg^uririi nenumerate în greuna comitetului foarte multu repartitiunea ce are se face. Mai este încă de observatu, că o parte considerabile a suplicelor, anume la profesioniști, sau nu este instruită de locu cu documentele necesare, sau atât de reu, în cătu nu scii ce se alegi din ele. La unele lipsesc cartea de bap^tismu, la altele testimoniulu maistrului, sau celu de paupertate, ori că acestu din urma este compus și subscrisu așa, în cătu nu merita nici-unu crediementu.

Se punem^u înse că t^ote acelea vreo 100 și mai bine de suplice se afla în t^otă regul^a: la care din toti se votedie comitetulu pușinele burse și ajut^orie incuviintiate de cătra adunarea generală? Pușine? Da și nu, după cum vom^u judecă lucrulu din unu punctu sau altulu de vedere. Pentru studenți se dau dela Asociațiune din anu în anu burse totu mai pușine, de cându pentru densii s[']au înfiintiatu alte fonduri foarte respectabili, în Sibiu, Blasiu, B.-Pest^a (Gojdu), gener^osele ajut^orie ale familiei Mocioni, Societatea Transilvania, Aradu (fundatiunea Birta 51 mii), Lugosiu, Temisi^or^a (alumneu) și de cându s[']au înmultitu seminariile de teologia mai în t^ote diecesele romanesce, cum și institutele pedagogice. Scim^u că nici acestea nu le ajungu, că-ci de ex. mai deunadi au concursu la Blasiu pentru 10 burse de căte

80, 120 și 315 fl. vreo 79 de studenți dela facultati și gimnasie. Cam așa s[']a întemplat^u înainte de aceea și la consistoriulu din Sibiu, și preste totu. Din contra, Asociațiunea ajutată și de „Transilvani^a“, de cătiva ani înc^oce întinde mai multu ajutoriu profesionistiloru; éta înse că și acestia se înmultesc preste t^otă așteptarea multor pessimisti de ai noștrii, neasemenatu mai iute, decâtu aru fi crediutu vreodată și cei mai verdi optimisti.

În cele trei ședintie ale comitetului s[']a observatu și recunoscutu, că celu pușinu $\frac{1}{2}$ numerulu concurentiloru aru fi meritatu bursele și ajut^oriile; prin urmăre decisiunea érá cu atât mai grea și rapit^oria de timpu, în cătu veneai uneori în tentatiune că se propui tragerea la sorti, mai alesu cându recugetai la vaieturile ce voru urmă din partea celor ce n[']au castigatu. Aci înse nu este altu midiolocu, decâtu cea mai promptă indoire și întreprindere a venituriloru Asociațiunei; érá această observatiune suna mai virtosu la adres^a despartimentelor^u Asociațiunei, pe care d^oni directori se binevoi^eșcă a le convocă în adunari regulate și a convinge pe membrii și nemembrii de extrem^a necesitate de a ne ajut^o noi pe noi.

Correspondenție particularie ale „Observatorului.“

— Desiu 4 Novembre 1879. O scurtă reprivire preste espositiunea dela Desiu!

Espositiunea de produse naturale, agricultura și manufacturi s[']a deschis^u la Desiu în 18-a și s[']a închis^u în 26-a Octombrie.

Desiulu e unu locu centralu de însemnatate mare din ori-ce punctu de vedere. Situațiunea lui geografică la conflusulu ambelor fluvii Somesiulu rece din muntii Gileului, și Somesiulu caldu din muntii Rodnei; aicea se concentr^ediă caile de comunicațiune provincială dela Bistritⁱ^a, Bucovin^a, Lapsiu, Maramuresiu, Siomeuta, Baia mare, Zelau, Silvani^a, Gherl^a, Clusiu și Campia. Situațiunea-i favorit^oria i prepara unu viitoriu cu prospecte bune pentru industria și comerțu, mai alesu după ce se va deschide și calea ferată dela Apahid^a la Desiu, a carei realizare se sper^eza în decursulu anului viitoriu, de și actiunile de întreprindere sunt subscrise în mare parte de comitele comitatului, care nici-decum nu sunt bogate.

Desiulu are la 6000 locuitori suflete, între cari cam 1600 romani, 3400 magiari, și 1000 armeni, jidani, germani etc.

Poporulu romanu abia pe la a. 1799 si-au fundatu o parochia gr.-cath. pre cându numeră numai vreo 200 suflete. Astadi e divisatu în două confesiuni, cam la 1200 suflete gr.-cath. 400 gr.-orientale. Inteligențⁱa romană până în 1848 n[']au avutu decâtu pre unu preotu. Sub regimulu austriacu, anii 1862—1865 ajunseră că se fia aci și dintre romanii mireni vreo 4—5 barbati și tineri trecuti în școlele superioare, înse fara case și realitati. Astadi numeram^u la 28 de inși parte că advocati, functionari pensionati, functionari activi și diurnisti la tribunalu, la judecatori^a cercuala, oficiulu politicu de administratiune, sedrⁱa orfanala, perceptoratu și oficiulu reg. de mesurarea competintiloru, é^r partea cea mai mare profesionisti. Dintre inteligenți 9 inși posedu realitati cu laboriositate asidua și economisare. Realitatiile inteligenței (case și pamentu) au o val^ore dela 40,000—50,000 fl. v. a.

La espositiune au concursu din t^ote partile mai însemnate ale Transilvaniei, Clusiu, Sibiu, Brasiovu, Tergulu Muresiului, Bistritⁱ^a și altele, apoi dela Vien^a, Prag^a, Pest^a și din alte parti ale Ungariei cu produse naturale economice, manufacturi, machine și vite.

Productele naturale, de agricultura etc. au fostu asiediate în Sal[']a ciobotariloru, lungă de 32 stanjini, și lata de 7 bine lumin^osă; productele de industria și manufacturi în localitatiile școlei civice, machinele și alte fabricate într-unu locu improvisatu de scanduri. Arangiarea obiectelor^u au succésu cătu de bine, de și multe obiecte au sositu în predi[']a și în diu[']a espositiunei ce érá de^jă deschisă.

Multi prognosticasera unu fiascu; rezultatulu înse totu a fostu satisfactoriu. În 9 dile au cercetat^u espositiunea vreo 13500 inși după biletele vendute. Între visitatori au fostu și R. Sa episcopulu romanu Szabo, canonic, professori și elevii școlei de preparandia dela Gherl^a. P^ote că numai tempulu nefavorit^oriu au retienutu și pre inteligențⁱ^a și profesorii gimnasiului romanu din Nasaudu; altcum nu credem^u, că n[']ar fi voit^u a participă, și a se convige în pers^ona despre atâtea lucruri folositorie espuse și demne de imitatu chiaru dela școl[']a vecină de statu din Rodn^a. Dintre notabilitatiile magiare au fostu contele Eugenu Zichy, generalulu Türr că comisarⁱ ai comitetului de espositiune din Alb[']a regala, tramisi spre a înparti medaliile și diplomele pentru concurentii ardeleni, cari au fostu reprezentati la espositiunea provincială tinută în Septembrie a. c. la espositiunea Alb[']a-regala în Ungari^a.*)

Pentru încortelarea concurentiloru straini s[']au facutu dispositiuni bune în casele publice, în sal[']a magistratului și la privati.

Se vorbesce însa că dintre concurentii dela Prag^a, Vien^a și sosindu aici unu întrebău că Desiulu aru fi d^ora numai unu suburbiu alu Orasiului după închipuirea lor și visitandu localitatiile de espositiune anguste (?) prin telegramu ar fi contramandatu retransmiterea obiectelor^u insinuate, sosite la gar[']a calei ferate din Apahida, Clusiu.

Pe unguresce Székes-Fejérvár, se nu se confunde cu Nandor-Fejérvár, care este Belgradulu Serbiei și cu Gyula-Fejérvár, care este Alb[']a-Julia.

Aceia cari au participat la espositiunile din Vien'a, Paris, s'au veduți sedusi și insielati în asteptările lor.

În contra juriului încă s'au făcut observări de nemulțămire pentru împărțirea premiilor; noi înseși nu ne mirăm, pentru că cine și unde și sunt pricepătorii competenți, d. e. pentru mașini și alte fabricate mai însemnate? Altcum majoritatea concurenților au fost premiați mai mult spre încurajare pe viitorii. Ori-si cum, se constată cu bucurie că industria pasișce și la noi înainte!

Că înseși după atâtea espositiuni urmate după oală în timpul de față se se face espositiuni generale provinciale și nu singuru locali, se ceru, afara de mai multe alte condițiuni, localități spațioase și luminoase, pentru că publicul se nu fia silitu a merge și alergă pe strădele cele tinose și necurate pe distanța mare dela unu locu la altulu. Apoi espositiuni în locuri departate de caile ferate sunt împreunate și prea cu multe greutate și spese pentru concurenți, — de si de aceea multi din ei s'au departat prea multămiti cu tergulu bunu ce l'au avutu!

Industria română au fostu foarte puțin reprezentată. Femeile sassesce din giurulu Bistriței au trimis mai multe obiecte țesute, și cusături laborioase. Din Valea Rodnei dela Sangeorzu s'au espusu de catra dsór'a Camila Paulu din Alba-Jul'a nisce covóra de lana, propria manu tórse, colorate și țesute; acestea atraseră atențiunea generalului Tür, care lasă comisiune că se i le procure spre a face prezente cu ele în strainatate. Pentru aceste și alte lucrări și obiecte espuse de domn'a Maria Bohatielu, și preotés'a Cherebetiu din Cascau s'au împartit diplome de lauda. Altcum si sub durat'a espositiunii mai venia câte o fiica de preotu romanu cu lucruri frumoșe, dara prea tardiu!

Preste totu s'au împartit 94 medalii de argintu, 129 de bronzu, și 254 diplome. Din tóte acestea contes'a Maximilian Teleki nascuta Maria Tataru capetá la vr'o 20 de bucati.

Din rezultatulu acestei espositiuni dorim foarte, că la tóte institutiile de invetiamentu nationalu se se aplice câte unu professoru pentru lucrări de industria și sculpturi, de cari au fostu espuse multe bucati frumoșe, și cari în mare parte s'au vendutu, precum dela scól'a de Statu din Rodn'a și dela altele; că-ci vedem si asi, că multi tineri absoluti din gimnasie și matorisati ne avendu locu în vreunu seminaru de teologia, sunt siliti a se preface în ómeni „perde vara“, că-ci a tiné de córnel plugului si a cossi nu știu, nici n'au unde, că-ci mosiór'a parintiloru s'au consumatu cu spesele educatiunii fiiloru remasi fara aplicatiune, de órece posturile de notari prin comune încă nu ajungu nici la clientii „domnilor“. Deci se si aléga mai multi dintre tinerii nostri carier'a de profesiuni, industria și comerciu!

Nu potemu lasá ne amintitu, că în 19-a Octobru s'au santitu și flamur'a pompieriloru de aici, cumperata cu 320 fl. v. a., de si numerulu celor în activitate e numai de 28. Ecuiparea loră au costatu până acuma la vreo 4,000 de fl. cu recuzitele necesare; dara sacii de scapare se potu folosi în orasiile cele mari cu case de trei și mai multe etagiuri, eara pe la noi locuintele sunt separate și nici-una cu doue etagiuri, prin urmare în casu de focu membrii familiei potu scapá fara inbuldiala pre usia. După acea serbare s'au cantatu innulu imperatescu. Ce schimbare! — Déca acesti ómeni nu aru imitá pre altii cá maimutiile, le aru mai remanea multe parale pentru lipsele cotidiane. Argus.

Sciri diverse.

(Necrologu.) Florentinu Luchi, fostu capitanu c. r., fostu pretoru și mai în urma vice-capitanu, a repausatu în Nasaudu în etate de 70 ani. Remasitiile-i pamentesci s'au transportatu înseși la comun'a Feldru, loculu seu natalu.

— (În memori'a fericitului Manuile Gojdu.) Cetim în „Ellenör“ următoriele: Junimea română din Buda-Pest'a a cercetat Sambeta după amédu pe marele ei defunctu Manuile Gojdu, care, că fostu comite supremu și mai tardiu cá Septemvir, după cum se știe, a facutu pe sém'a junimei studiöse române o fundatiune care se urca până la 300,000 fl. Vorbitorulu tinerimei Traianu Barzu cand. de profes. fă acela, care în discursulu seu tienutu în limb'a română, a accentuat cu deosebire însemnatatea fundatiunii lui Gojdu și între altele a disu: „Memori'a lui Gojdu va traî în veci în peptulu natiunii române recunosctóre, că unu tesauru scumpu, că-ci densulu cu propriile sale mani si-a inscrișu numele pe column'a nemuririi. Din viét'i'a și faptele lui Gojdu póte invetiá junimea română, cum se 'si iubésca patri'a și propri'a natiune.“ După cuventarea acésta entusiasmata a lui Barzu stipendisti fundatiunii au decoratu mormentulu lui Gojdu cu-o cununa de dafinu legata cu panglice tricolore cu inscriptiunea: „Stipendisti lui Gojdu“, é' corulu vocalu a intonatu melodi'a funebra: „În planulu celu secretu“. Dimitrie Ioanescu fostulu comite supremu alu comitatului Zarandu, în numele reprezentantiei fundatiunii multiamii apoi tinerimei române pentru pietatea ce-a documentat'o facia de marele ei mortu. Între altii a fostu acolo și Atanasie Cimponieru, judecatoriu la tabl'a reg.“

— (Ratiociniu), despre venitele și spesele reuniunii de jocu arangiata în favórea Alunneului nationalu

romanu din Timisora în 9 Octobru 1379 st. n. Venite: dela Il. Sa d-l episcopu Ioanu Metianu 5 fl., dela d nii I Luca, N. Cosariu, Ios. Vill, Pavelu Rotariu câte 3 fl., dela d-l Nicu Gerdanu 2 fl. 20 cr., dela d-nii Meletie Dregheciu, Vladu Seimanu, An'a Popa, Ioanu Tieranu, Em. Ungureanu, Grig. Marienescu, George Traila, Em. Demetroviciu, M. Barbu, I. Covaceviciu, Cons. Zavisits, George Trailescu, Vucskov, I. Kimmel, I. Schlichting, St. Paraschieviciu, Tr. Lungu, Vas. Ignea, I. Nestoroviciu, Vas. Barbulescu I. Teodoroviciu, C. Maniu, Ilie Olariu, Aur. Popoviciu, St. Poruti, Vic. Cernetiu, George Ardeleanu, Lazaru Iovi, Alecs. Chisiodianu, N. Ienatie, Gust. Onitiu, G. Sierbanu, Ios. Mikkel, Béla Gyertyánffy, G. Cocotianu, I. Riszto, Car. Oszwald, Petru Cermena, Pavelu Adamu, Dr. At. Marienescu, Luis Schlotthauer, George Liota câte 2 fl.; — dela d-nii: Luca Calecianu, Laz. Sim, N. Darabantiu, Ios. Gradinariu, N. Petroviciu, I. Domsia, I. Vulcanu, Iul. Micu, I. Milu, Eut. Cjobanu, N. Draganu, M. Nediciu, Vic. Adamu, St. Ciortus, Liub. Adamoviciu, Lud. Ulrich, D. Sviratiu, I. Anca, I. Munteanu, Lud. Szabó, Vas. Brendusiu, Dem. Trailescu, Ioan Romanov, A. Buchwald, Ed. Krampl, Tárcazay, Car. Tedeschi, M. Ferschitz, Kratochwill, Mór. Blau, Friedmann, Ad. Krauss, E. Iaromisz, Em. Doiveth, I. Röddig, Derera, Il. Paunu, Dem. Maccsimu, Ales. Secosianu, Petru Popoviciu, N. Ribariu, Mel. Miculescu, Vic. Selegianu, I. Dogariu, Iul. Totia, I. Dobosianu, Rud. Leinert, A. Hellner, G. Cabdebou, I. Darabantiu, N. Busia, A. Nadasianu, Gesberger, Dreher, I. Boncia, N. Maieranu, Dem. Chritia, Schulmann, Nicol. Chitescu, A. Sulyok, I. Popescu, D. Atkary, Milan Novacoviciu, Simionu Moldovanu, câte 1 fl.; dela d-nii Leop. Polak, H. Tauber, Max Csermak câte 50 cr. Venitu 173 fl. 70 cr., spese 78 fl. 28 cr., venitu curatu 95 fl. 42 cr. care suma s'a predatu comitetului alumniulu.

Manuile Ungurianu, Georgiu Traila, notariu. cassariu.

— (Éra diphteritis). Ni se scrie dela Turd'a din 7 Novembre:

În comun'a Hidisiu (Hidas) domnesce încă din lun'a lui Maiu blastemat'a bóla diphteritis, (gusteru) secerandu fara nici-ó crutiare victimele sale innocente. Mediculu de cercu au visitatu acésta comună de doue ori*); nu știu înseși cum se întempla, că cu medicin'a prescisa de domnealui nu a scapatu nici-unu patientu.

De alta parte poporul este foarte fatalistu, puțin îi pasa de mórtea prunciloru mari și mici, și audi pe parinti dicundu: „De ar traî toti, nu le-aru mai ajunge pamentulu.“ Medicamentele folosite de către acei parinti pe cari dóre de pruncii loră și nu voiescu se'i pérda sunt: petroleu, aiu (usturoiu), morcovi, pétra acra (lat. Alumen, nemt. Alaun), sau si pétra veneta (vitriolu cristalisatu) etc. Din tóte acestea s'a observatu, că pétra veneta arsa, apoi pisata și amestecata cu miere de stupi a folositu în mai multe casuri, dacă întingi în acea mixtura o péna și ungi gútlejulu bolnavului.

Atáta dela Turd'a.

Scirile funeste despre acea bóla afurisita vinu érași din mai multe parti; între cele mai próspete este una dela Clusiu prea interesanta în acelu sensu, că în septeman'a trecuta clusianii avura de mai multe luni o di, o singura di, în care nu a moritu nimeni de diphteritis. Dacă în Clusiu, unde este facultate de medicina, diphteritis omóra de câteva ani neincetatu, în necasulu unei companii de medici, ce mirare dacă pe la sate dispăre generatiunea intréga, candu este știutu, că în mai multe comune la tóte bólele de gútu se dá mai multu numai vinarsu cá medicina, adeca veninu de mórte sigura pentru acelea bóle. Saracu poporu nefericitu, în locu se te invetie ceva higiena, ceva curatia, lautura mai désa, că apa e destula, în locu se'ti spuna celu puțin de 52 de ori pe anu, cum se te feresci de bóle tu si pe pruncii tei, loră le-a casunatu se'ti pérda câte optu óre pe septemana, îndopandu-te cu o limba, din care în veci nu vei trage nici-unu folosu pe lume. Apoi totu ei se mira că scade și numerulu loră necurmatu și neincetatu și striga desperati: „Pusztulunk, pusztulunk, ne prapadim, ne prapadim!“

Altu esemplu. Din orasiulu ungurescu Kiskun-Felegyháza se scrie în diarie, că acolo în câteva ani din urma au muritu preste doue mii de persóne, totu numai de diphteritis, că înseși nepasarea este barbara.

— (Nebuni'a duelleloru). De candu onórea și onestatea în Ungari'a sunt puse pe simcéo'a sabiei încependu dela ministrii până la studentii junisiori; de candu nimeni pe lume nu mai este siguru de insultele celor mai miserabili strengari, de atunci ból'a duelleloru a începutu a strabate chiaru și între membrii aceleiasi familii și în scólele de baiati. Diariile magiare comunica unele esemple caracteristice. Invetiatoriulu (din Oradea?) înfruntase pe Michutiulu mamei pentru strengarii; ce se vedi înseși? Pe la amiédi alti doi baiati întra la dascalu în calitate de martori și secundanti

tramisi de Michuti, că se céra satisfactiune pentru vetamarea de onóre ce i s'a facutu. Dascalulu nu a lipsitu a'si alege arm'a, cu care apoi a blanitu bine pe toti trei urdușii pe cari'i mancă pielea. — Unu parinte érași spune în „Szabadság“ din 9 Nov., că dupăce trasese fiului seu mucosu palma pentru neascultare, acesta preste catuva timpu îi sari înainte, și declarandu că nu'si capata secundanti pentru unu duellu regulatu, provóca pe tata-seu la duellu americanu asi, că cine va trage glontiulu negru din urna, acela se si'l traga elu însusi în capu. Uciga-te crucea drace, că multe mai scornesci tu pre pamentu! Se întielege că tatalu baiatului îi scarpină pielea cá se'i fia pe tóta viét'i'a. Acestea înseși și alte strengarii de natur'a acestora sunt numai firescile consecentie a le educatiunii private și publice de mod'a noua, ce se dá generatiunii tinere, și ultimele consecentie? Bai de sange cá nici-odata.

— (Érași ursi). La Branu (comună colectiva de alte 11) înpuscara o ursóica mare, éra pe doi pui ai ei îi tocara romanii cu maciuci. Langa Seps-Szt.-György în secuime doi ursi flamendi au desgropatu doi boi morti de bóla și îngropati destulu de afundu și au mancatu tóta acea mortatiune, remanendu numai ósele. („Kelet“).

Contractulu Socialu.

De J. J. Rousseau.

Capitolulu V.

Despre aristocratia.

Aceia aflam doue persóne morale foarte deosebite una de alt'a, adeca: gubernulu și suveranulu și prin urmare doue vointie generale, un'a în raportu cu toti cetatienii, éra ceealalta numai în raportu cu membrii administratiunii. Astfelu de si gubernulu póte regulá politic'a sa interna cum i place, elu totusi niciodata nu póte vorbi poporului, decâtu în numele suveranului, cu alte cuvinte, în numele poporului însusi. Acésta se nu se uite niciodata.

Primele societati s'au gubernatu în modu aristocraticu. Capii familielor deliberau între ei despre afacerile publice. Cei tineri ascultau, fara a contradice, de autoritatea esperientiei. De aici numele de preoti, betrani, senatori și geronti. Selbaticii din Americ'a septentrionale se gubernedia până în diu'a de astadi astfelu și sunt foarte bine gubernati.

Înseși în aceeași mesura în care inegalitatea institutiunii prevalésa inegalitatea naturale, avuti'a séu poterea¹⁾ au fostu preferata etatii și aristocratia a ajuns a fi electiva. Transmienduse în fine poterea cu avuti'a tatalui la copii, se nascura familiile patriciane, gubernulu deveni ereditaru și s'au vedutu senatori de cate douedeci de ani.

Esista deci trei feluri de aristocratii: firésca, electiva și ereditara. Cea dintai nu se potrivește, decâtu popóralorulu simple. A trei'a este celu mai reu din tóte gubernele, éra a dou'a celu mai bunu! Acést'a este aristocratia propriu disa.

Pre langa avantajulu distinctiunii celor doue poteri, elu mai are și acela alu alegerei membriloru sei. Pentru că în gubernulu poporaru, toti cetatienii se nascu magistrati, în tempu ce acesta se marginesce la unu numeru micu și nu ajunge cineva magistratu decâtu prin alegere;²⁾ unu mijlocu acesta, prin care probitatea, întieptiunea, esperientia și stim'a publica, devinu totu atatea garantii noue ale unui gubernu întieptu.

Pre langa acestea, adunarile se facu mai cu inlesnire, afacerile se discută mai cu îngrijire și se espedédia cu mai multa ordine și diligentia. Creditulu Statului este sustienutu mai bine în afara prin senatori venerabili, decâtu prin o multime necunoscuta și despretiuita.

Cu unu cuventu, este asediamentulu celu mai bunu și celu mai firescu, că cei mai întiepti se gubernedia multimea, cându cineva este siguru că ei o voru guberná spre binele ei, éra nu în folosulu lor. Nu este de lipsa a se inmulti resorturile, séu a face cu 20.000 ómeni aceea ce 100 de ómeni alesu potu indeplini mai bine. Este înseși de a se observá, că aici interessulu de corpu începe a dirige

¹⁾ Este claru, că sub cuventulu optimates la cei vechii nu se întielegea cei mai buni, ci cei mai puternici. Not'a lui J. J. Rousseau.

²⁾ Este de o inportantia foarte mare de a regulá prin lege form'a de alegere a magistratiloru, pentru că lasandu-o la buna-vointia principelui, nu se póte evitá că se nu cadia în aristocratia ereditara, precum li s'au întemplatu republicelor Venetiei și Bernei, din care, cea d'antaiu este dejá de multu unu Statu dissolvatu, éra a dou'a are se multiamésca esistentia sa estraordinare întieptiunii a senatului seu, ce este o exceptiune foarte onorabila, dara și foarte periculósa.

forti'a publica mai puçinu dupa cerintiele vointiei generale si cã o alta inclinare inevitabile detrage legiloru o parte din puterea executiva.

Cu privintia la conditiunile particulare ale aristocratiei, apoi nu se cere nici unu poporu atatu de simplu si dreptu, pentru cã executarea legiloru se urmedie nemijlocitu vointiei publice, cã intr'o democratie bine organizata. Dara nu se cere nici o natiune asia de mare, cã siefi departati pentru de a gubernã se pãta trunchiã suveranitatea fiacare in districtulu seu si se incãpa a se face independinti, pentru cã in fine se ajunga a fi domni.

Dãca aristocrati'a pretinde cu ôrecari virtuti mai puçinu cã guvernulu democraticu, apoi preinde si ea altele, care i sunt particulare, precum moderatiunea in avutia si cumpetulu in seracia, pentru cã o egalitate rigurãsa aicea nu se pare a fi deplãsa. Ea nu au fostu observata nici chiaru in Spart'a.

In fine, dãca si aduce cu sine acãsta forma de gubernu ôrecare inegalitate in avere, apoi acãsta este din cauza, cã in generale administrarea afaceriloru publice se fia incredintata acelora, cari potu se-'si sacrifice spre acestu scopu totu tempulu loru, era nu precum pretinde Aristotele, pentru cã cei avuti se fia totu-dãuna preferati. Din contra, este de inportantia, cã din candu in candu o alegere opusa se probeie poporulu, cã in meritele unu omu se afla o ratiune cu multu mai mare de preferintia cã avuti'a.

Capitolulu VI.

Despre monarchia.

Pana acuma amu consideratu pe principele cã o persãna morala si colectiva, unita prin forti'a legiloru si cã depositariulu puterii executivie in Statu. Acuma vomu avea a considerã acãsta putere concentrata in manile unei singure persãne fizice, a unu omu in fiintia, ce are dreptulu de a dispune singuru de ea dupa legi. Unu astfelu de omu se numesce monarchu seu rege.

Cu totulu opusu celorlalte forme de administrare, in cari o fiintia colectiva reprezenta unu individuu, in acãsta, unu individuu reprezenta o fiintia colectiva, astfelu, cã unitatea morale ce constituie pe principe, este in acelasiu tempu o unitate fizica, in care tãte facultatile pe cari legea le reunesce cu atata greutate in celelalte, aicea se afla unite din natura.

Aicea vointi'a poporulu, vointi'a principelui, forti'a publica de Statu si forti'a particulara a gubernulu, totulu corespunde aceluasi mobilu, tãte resurturile machinei sunt concentrate in aceeasi mana si totulu merge spre acelasiu scopu. Aicea nu esistu de locu miscari opuse care se se distruga un'a pe alta, si cineva nu isi pãte imaginã o alta forma de Constitutiune, in care cu unu agentu de fortia mai micu se se produca o actiune mai considerabila. Archimede siedindu linistitu pe tiemure si incrediendu valuriloru fara ostenaãla o corabia mare, imi reprezenta unu monarchu abilu, gubernandu din cabinetulu seu Statele sale vaste si facãndu se se misce totu, era elu parendu nemiscatu.

Dara dãca nu esista unu gubernu mai viguros cã acesta, apoi nici nu esista altulu in care vointi'a particulara se aiba mai multa putere si se domine mai lesne pe celelalte. Totulu merge spre acelasiu scopu, este adeveratu; inse acelu scopu nu este acelu alu fericirei publice si forti'a insusi a administratiunei este indreptata neincetatu in defavorulu Statulu.

Regii voiescu se fia absoluti si din departare li se striga: mijloculu celu mai bunu pentru acãsta este a se face iubiti de popãrale loru. Acãsta mactima este fãrte frumãsa si fãrte adeverata in unele privintie: din nefericire, la curtile regale ea va fi totudeauna luata in risu. Puterea care isvorasce din amorulu popãraloru este fara indoiala cea mai mare, dara ea este precarie si conditionata, si principii nu se voru multumi niciodata cu ea. Cei mai buni regi voiescu se aiba libertatea a fi rei candu le place loru, fara de a incetã se fia domni! Inzadaru ar voii unu declamatoru politicu se le dica: forti'a poporulu fiindu a vãstra, interessulu vostru celu mai mare ar trebui deci se fia, cã poporulu se infloresca, se se inmultiesca si se fia redutabilu. Ei sciu prea bine, cã acãsta nu este adeveratu. Interessulu loru personale pretinde, cã poporulu se fia slabu, miserabilu si se nu le pãta reziste niciodata. Concedu, cã presupunendu pe supusi totudeauna in servitute perfecta, atunci interessulu principelui ar fi, cã poporulu se fia puternicu, pentru cã acãsta putere fiindu a lui, l'ar face redutabilu fatia cu vecinii sei. Inse fiindu acestu interessu numai secundaru si subordonatu si cele doue supositiuni fiindu incompatibile, este lucru firescu cã

principii se prefere totudeauna acea mactima, care le este mai utila. Acãsta este ce le-au spusu Samuilu cu atata tarie de cuventu Evreiloru. Acãsta este ce au facutu Machiavelli se se vedã pãna la evidentia. Subt pretestulu de a dã lectiuni regiloru, elu au datu cele mai mari lectiuni popãraloru. „Principele“ lui Machiavelli este cartea republicaniloru.)

Noi amu aflatu din raporturile generale, cã monarchi'a nu se potriveste decatu numai la State mari si o vomu vedea érase esaminandu-o mai dea própe. Cu catu administratiunea publica este mai numerãsa, cu atatu raporturile principelui fatia cu supusii se inpuçinãdia si se apropia de egalitate astfelu, cã acestu raportu este unicu seu egalitatea insasi la democratie. Acelasiu raportu se maresce in aceeasi mesura, in care guvernulu se concentrãdia si elu au ajunsu la mactimulu seu, candu guvernulu se afla in man'a unuia singuru. Atunci intre principe si poporu se afla o distantia fãrte mare si Statulu este lipsitu de legatura. Pentru cã se se infintiesc sunt de lipsa classe intermediare. Pentru cã distantia se dispara, sunt de lipsa principii, grandi si nobletie. Tãte acestea inse nu convinu unu Statu micu, pe care acele classe l'aru ruinã.

Dãca este greu cã unu Statu mare se fia bine gubernatu, apoi este cu multu mai greu de a fi bine gubernatu prin unu singuru omu si ori cine scie ce urmãsa, candu regele isi dã substituti.

(Va urmã.)

Sciri ultime.

(Serviciulu telegraficu privatu alu lui „S. D. Tageblatt.“)

— Vien'a, 13 Nov. (Telegramu). Astadi dupa amiãdi sosira aici marele duce Alexandru Cesarevicu, mostenitoriu alu corãnei, impreuna cu soci'a sa, cu socrii sei Maiestatile LL. regele si regin'a Danemarcei si cu ducele de Cumberland cumnatu alu seu. Maiest. Sa imperatulu a salutatu pe Augustii ôspeti la gara, unde dupace sarutã man'a reginei de Danemarc'a si a marei ducese de Russi'a, strinse man'a regelui, era pe marele duce clironomu alu Russiei ilu sarutã si inbraçiosã de repetite ori. Mai. Sa imperatã'sa primi din partea sa pe inaltii ôspeti in residentia imperiala (Hofburg).

(Si acestea se intempla tocma pre candu press'a magiara se bucurã cã vomu avea resoiu cu Russi'a. Cãte ilusiuni perdute! Red. Obs.)

— Grafii Clam-Martinitz si Hohenwart cunoscutii capi ai partidei autonomistiloru din imperiu, fusera decorati de cãtra Mai. Sa cu ordinulu corãnei de feru cl. I.

¹⁾ Machiavelli au fostu unu omu onestu si unu bunu cetatiãnu, dara fiindu dependinte de cas'a Mediceiloru, au fostu fortiatu a 'si ascunde amorulu seu de patria, in opresiunea patriei sale. Alegerea insusi a esecrabilulu seu erou—Cesare Borgia—manifesta intentiunea sa secreta si opostiunea ce se afla intre mactimele cartiei sale Despre principe, si intre acelea din Discursurile asupra lui Titus Livius si ale Istoriei Florentiei, demonstra, cã acestu barbatu politicu profundu nu au avutu pana acuma decatu cetitori superficiali seu corrupti. Cartea din Rom'a au opritu severu cartea lui. Ô credu, pentru cã elu au fostu care o au descriu mai claru. Not'a lui J. J. Rousseau.

Preturile cerealeloru si altoru obiecte de traiu au fostu la 11 Novembre in Sibiu:

Grãu, dupa cãualitati	1 hectolitr	f. 8.50—9.50
Grãu, amestecat	1 „	7.30—8.10
Secara	1 „	5.10—5.50
Papusoiu	1 „	4.10—4.50
Ordiu	1 „	4.40—4.80
Ovesu	1 „	2.60—3.—
Cartofi	1 „	1.20—1.40
Mazare	1 „	6.50—7.—
Linte	1 „	10.—10.50
Fasole	1 „	6.50—7.—
Lardu (slanina)	50 Kilogram.	30.—32.—
Untura (unsãre topita)	50 „	28.—28.50
Carne de vita	1 „	—42
Oua 10 de	„	—25

Libraria Romãna J. C. Tacit in Braşov.

Recomãndã tãte scrierile apãrute in editura Academiei de stiinãa din Bucureşti, precum si o serie de Calendare pe anul 1880 cu conţinut fãrte variat.

Analele societãtii academice romãne: Sesiunile aniloru 1867—1877. I Tom.	10.—
Sesiunea anulu 1878.	1.—
Bãlescu Nicolae, Istoria Romãnilor sub Mihaiu-Vodã Vitezul urmatã de scrieri diverse.	2.—
Demetriu Cantemir. Tomul I. Descriptio Moldaviae cu o chartã geograficã si un facsimile.	1.60
— Tom. II. Descrierea Moldaviei tradusã din textulu orig. lat.	1.60
— Tom. III. Istoria imperiulu otoman. trad. de Dr. J. Hodosiu Partea I.	3.20
— Tom. IV. „ II.	4.—
— „ V. „ I. Evenimentele Cantacuzinilor si Brancovenilor. Partea II. Divanul. Publicate de G. Sion.	1.20
Caesar Caiu Iuliu; Comentarele de belul galic, trad. de C. Copãcin. Coment. de belul civil urmate de Coment. lui A. Hirtiu, trad. de D. Caiu	2.—
Cicerone M. Tulliu, Philippicele, trad. de A. Laurianu.	1.20
Cipariu Tim., Gramatica limbei romãne, Part. II sintaxa.	2.—
Dicçionarul si Glosarul limbei romãne	12.—
Dione Cassiu, Istoria romanã dela Nero pãna la Aless. Sever trad. de A. Demetrescu.	1.40
Odobescu A. J. Istoria archeologiei.	4.—
Omer, Odyssea si Batrachomyomachia, trad. de J. Caragiani.	3.20
Salustiu C. C., Catilina si Jugurtha, trad. de D. T. Dobrescu	—80

Calendaru pentru toiti. Cu un tablou gratis: „Missiunea Romãniei in Orient.“	1.30
Calendarul Halimalei	1.06
Calendarul amasant	—80
(Cumpãrãtorii fia ai Calendarulu pentru toiti, seu ai Calendarulu amasant si al Halimalei, vor lua parte la Premiul-Loterie, ce se va trage la Martie 1880, avãnd şanse a câştiga premiuri de lei noi 200, 100, 50, 20, 10. Numerile câştigãtãre se voru publica prin jurnale).	
Calendarul amasant si picant, cu ilustraþiuni xilographice colorate	1.06
Calendarul pentru Dãme si Damnişãre	—56
Calendarul Dorului (cuprinde posesiile cele mai noue).	—56
Calendarul Puricelui (cu istoriãre comice)	—30
Almanach seu Calendar portativ.	—26
Amicul poporulu, anulu XX	—50
Calendarul bunulu econom	—45
Calendarul tipografiei archidiecezane (cu Sematismul bisericeii ortodoxe-orientale romãne din Ungaria si Transilv.	—30

Bariþiu G. Dicçionar unguresc-romãnesc, broş.	3.—
Dogar si Dariu, Aritmetica. Esercitiu practice cu numeri dela 1—100 dupã sistemulu decadice. Partea I broş.	—25
legat.	—30
(Partea II se aflã sub pressã)	
J. Nemoiau, Gramatica magiarã (pag. 306+LXXII)	1.80
A. Densusian, Negriada, epepeã naþionalã in 6 cãnturi.	2.—
Aricescu C. D. Istoria revoluþiunii romãne dela 1821 si Acte justificative la istoria revoluþ. rom. dela 1821. Tom. I-II.	3.50

Se primesc abonamente la urmãtãrele Romãne fãrte interesante: „Contessa Lambertini“ ficia cardinalulu Antonelli, 26 fasc. à 25 cr. — „Dramele Parisulu“ de Ponson du Terrail trad. din limba francesã fasc. à 8 cr. — „Caterina Cornaro“, cea mai frumãsa regina a Ciprului, dupa G. J. Born, trad. de V. Gr. Pop, à fasc. 8 cr. — „Juneta regelui Henric“ de Ponson du Terrail, à fasc. 8 cr. — „Marea otrãvitãre“ 37 fasc. à 8 cr.

Preþurile se inteleg Loco Braşov. La trimiterea sub banda (Kreuzband) se urcã preþul cãrþilor cu 10%. Suma ni se va trimite d'odatã cu comanda. (105)

CĂLINDARIUL BUNULUI ECONOM pe anul visect 1880.

Întocmit de

D. Comşa si Eugen Brote.

Cu mai multe ilustraþiuni intercalate in teest.

Anul IV.

Cuprinsul: Dilele si serbatorile de preste an. Chronologia. Pascalia. Anotimpurile. Sistemul planetar al soarelui. Întunecimi. Serbãtorile schimbãtoare si Posturile. Genealogia: Austro-Ungaria, Germania, Francia, Rusia, Italia, Britania si Irlanda, Spania, Romania, Svedia si Norvegia, Belgia, Olanda, Grecia, Portugalia, Monaco. **Conspetcul complet al tãrgurilor din Ardeal:** A. in rãnd alfabetic, B. in rãnd chronologic. Tãrgurile in Ungaria. Tãrgurile principale in Romãnia. Tãrgurile principale in Bucovina. — **POSTA:** A. Posta de epistole, B. Posta de mesagerie. **Correspondenþa telegraficã.** Raportul între mësuriile noue si vechi. — **TIMBRE.** Tabele de interese. Tabela comparativã a valorilor de bani din toate țãrile. — **SFATUITORIUL JURIDIC.** Partea economicã: Cu puteri unite. Carul (cu patru ilustraþiuni). Din istoria calului. Cãt se seamãna pe un hectar? Timpulu incãlþirii si vegetatiunei la diversele plãnte agricole. Tabela despre maşinile agricole mai insemnate. Din care material cãt vinars se estrage. Greutatea fructelor si sãmãnteloru mai indatinat. Cãt timp poartã animalele agricole? Mutarea pomişorilor tineri. Pentru a apãra vrãbiile dela cireşe. Mijloc in contra omideloru pe varzã. Plugul cu doue cormane (cu ilustraþiune). Ciurul (cu ilustraþiune). Fãrteci noue pentru tunsulu oiloru (cu ilustraþiune). Griþii padurilor! Cum sã se prindã oile? (cu doue ilustraþiuni). Seutul pomilor (cu trei ilustraþiuni). Digestiunea. Gãndaculu de Maiu (cu şase ilustraþiuni). Sarea ca nutriment de vite. — **Partea beletristicã:** Ioan Turbincã, poveste. Bãtaia dela Cãlughãreni. **Poesii:** Sentinela romanã, poem istoric de Vasile Alesandri. Arãtura de N. Beldicean. Mai iubit . . . de I. Mincu. Stejarulu si cornul, cãntec din Moldova. Bogatul si seracul, cãntec popular. Rugina si frãmãntatul pãnei (cu ilustraþiune). Cãt e de greu un bou? (cu ilustraþiune). Respectul cuvenit (cu ilustraþiune). Literatura romãna agricolã. Tabela pentru preschimbarca preþulu dupã mësuriile vechi in noue. **Inserate.**

Preþul 45 cr. v. a. sau 1 leu n.

Editura tipografiei JOS. DROTLEFF in Sibiu.